

Gezamenlijk advies van de adviesraad samenleving Alphen aan den Rijn, de adviesraad sociaal domein Kaag en Braassem en de adviesraad sociaal domein Nieuwkoop

Betreft: Concept Regionaal beleidskader Maatschappelijke Zorg Holland Rijnland 2026-2032.

Geacht Colleges,

U verzocht de Adviesraad Samenleving Alphen aan den Rijn, De Adviesraad Sociaal Domein Kaag en Braassem en de Adviesraad Sociaal Domein Nieuwkoop om advies over het beleidskader Maatschappelijke Zorg, dat is ontwikkeld in de regio Zuid Holland Noord. In het beleidskader wordt deze regio Holland Rijnland genoemd. De adviesraad is tijdens een informatiebijeenkomst op 11 december 2025 geïnformeerd.

De Adviesraden steunen van harte het beleid dat iedere inwoner recht heeft op een passende, veilige woonplek met passende ondersteuning waar nodig. Ook steunen wij de visie dat Maatschappelijke Opvang slechts tijdelijk en kortdurend moet zijn en zo veel mogelijk overbodig wordt gemaakt. Hierbij is nadrukkelijk samenwerking nodig van gemeenten, inwoners, ervaringsdeskundigen, zorgaanbieders en wooncorporaties.

Naar aanleiding van de voorlichting door de projectleider en betrokken ambtenaren van genoemde gemeenten hebben de genoemde adviesraden vanuit de eigen situatie en beeldvorming gewerkt gezamenlijk een analyse van het beleidskader gemaakt en hierbij adviezen opgesteld.

Wij vinden dit beleidsvisie positief, de ambities, die daarbij horen zijn preventie en vroeg signalering, vervolgens woningen, en als derde lokale en specialistische ondersteuning. Het beleidskader herhaalt deze drie onderdelen, maar wordt niet concreet over uitwerking en aanpak. Wij missen de resultaten van de periode 2017-2025 ten tijde van het vorige beleidskader.

Wij zijn kritisch over de uitgebreide organisatie die opgetuigd wordt: van 13 gemeenten in 3 sub regio's, samenwerkings- en dienstverleningsovereenkomsten, commissies, een driehoeksoverleg, een directeurenoverleg, een regionaal overleg maatschappelijke zorg, een regionaal team specialistische maatschappelijke zorg en een uitwisselend werkoverleg uit de verschillende sub regio's. Het leidt tot een parallelle complexe overlegstructuur met alle partijen en instanties, die ook nu al betrokken zijn bij preventie, wonen en zorg en ondersteuning.

Overkoepelende willen wij aangeven dat de koers in het beleidskader helder is, maar zij mist op cruciale punten uitvoeringskracht en bestuurlijke doorzettingsmacht. Om de ambities daadwerkelijk te realiseren moet ons inziens worden ingezet op:

- Een passende regionale governance
- Programmatische uitvoering concretiseren
- Data-gedreven en vraag gestuurde coördinatie van het woonaanbod
- Inbreng van ervaringsdeskundigen institutionaliseren
- Dienstverlening expliciet verbeteren

Deze inzet wordt in het vervolg van dit advies door ons nader toegelicht.

1. Borging van de samenwerking tussen gemeenten in de regio Holland Rijnland

Analyse

Het beleidskader beschrijft bestaande structuren zoals:

- De Commissie Maatschappij, het Regionaal Overleg en het Driehoeksoverleg als bestuurlijke en ambtelijke samenwerkingslijnen ,
- De rol van Leiden als centrumgemeente en trekker van regionale monitoring, dashboards, rapportages en coördinatie,
- De sub-regionale samenwerking voor lokale uitvoering ('lokaal tenzij') en regionale specialisatie waar nodig ,
- Deze structuur borgt samenwerking vooral *procedureel*, maar geeft nog weinig richting aan regionale doorzettingsmacht, gezamenlijke prioritering en besluitvorming over schaarse woonruimte.

Advies

Ontwikkel de samenwerking binnen Holland-Rijnland verder in reeds bestaande kaders.

Voorbeelden: ruimte maken voor huisvesting van daklozen binnen de Regionale Huisvestingsverordening voor Holland-Rijnland, een samenvoeging van de urgentieregelingen en de beschikbaarstelling van wooncontingenten, zodat daadwerkelijk ruimte kan worden gemaakt voor woningen voor inwoners, die nu als dakloos worden aangemerkt.

2. Coördinatie van vraag en aanbod met empowerment

Analyse

Het beleidskader benadrukt:

- 'Wonen Eerst' betekent eerst woonruimte, dan zorg, met maatwerk en regie bij inwoners
- Ondersteuning wordt georganiseerd rond de inwoner, herstelgericht en gericht op zelfredzaamheid
- Ervaringsdeskundigen worden betrokken bij ontwikkeling en evaluatie van beleid

Toch ontbreekt een operationele vertaling naar:

- coördinatie van vraag-aanbod op woonruimte,
- een instroom- en doorstroommodel,
- en formele positie van ervaringsdeskundigheid in besluitvorming.
- Coördinatie van vraag en aanbod

Om de beleidsvisie van Holland-Rijnland te kunnen realiseren moet eerst woonruimte beschikbaar zijn. De vraag mag dan wel duidelijk zijn uit de Ethos-telling (1175 daklozen), maar de grote vraag is waar de benodigde woningen vandaan moeten komen. Corporaties en commerciële verhuurders zullen deze moeten leveren.

Advies

1. Belangrijk is, dat de passende ondersteuning en de beschikbaarstelling van woningen aan dakloze inwoners niet vrijblijvend is. De 'driepartijenovereenkomst' uit de contingentregeling kan -na aanpassing- onder deze koppeling het fundament vormen.
2. Wij adviseren de gemeenten om voldoende passende tijdelijke woonvoorzieningen beschikbaar te hebben.
3. Het is nodig dat de inwoners van de buurt worden betrokken en in voorkomend geval ondersteuning kunnen krijgen van de betrokken hulpverlener.
4. De inzet en beschikbaarheid van ervaringsdeskundigen wordt onvoldoende zeker gesteld in het beleidsplan. Wij adviseren op te nemen op welke wijze de inzet van

ervaringsdeskundigen structureel wordt geborgd en gefinancierd, dat zij gelijkwaardig betrokken zijn en worden bij het opstellen van het uitvoeringsplan en te borgen dat er een poule beschikbaar is voor de gehele regio Holland Rijnland.

3. Verbeterde dienstverlening: waar staat dit in het beleid?

Analyse

Het beleidskader benoemt verschillende elementen van dienstverlening:

- ondersteuning moet dichtbij, passend, goed afgestemd en zonder drempels georganiseerd worden. Eén samenhangende aanpak voor inwoners in de wijk (preventie, ondersteuning, werk & inkomen, veiligheid). Voorkomen dat inwoners tussen wal en schip vallen (sluitend netwerk), meer aandacht voor 18-/18+ overgang en vroegsignalering.

Wat echter niet concreet beschreven wordt:

- Hoe gemeenten hun dienstverlening verbeteren (procesverbetering, wachttijden, toegangssystematiek). Van belang is dat gemeentes het belang van samenwerking tussen de uitvoerende organisaties stimuleren en mogelijkheden tot ontschotting erkennen. Zodat maatwerk geleverd kan worden.
- Eén ingang, één samenhangende aanpak, die duidelijk is voor allen en die werkt. Wij denken dat dit met zoveel gemeenten, partijen en zorgaanbieders een illusie is. Beter is het -zoals ook wordt voorgesteld in het concept- een meer persoonlijke invulling te bieden.
- Hoe regionale informatievoorziening dienstverleningsprocessen ondersteunt.
- Hoe inwoners worden begeleid door het systeem (navigatie).

Advies

1. Ontwikkel een “Dienstverleningskader Wonen Eerst” met:
 - één vergelijkbare toegang in betrokken gemeenten tot maatschappelijke zorg én woonvraagstukken,
 - maximale wachttijden,
 - afspraken over warme overdracht,
 - feedbacksystematiek met ervaringsdeskundigen.
2. Versterk integraal werken door één regisseur per inwoner te waarborgen, regionaal erkend door alle partijen. Door het inzetten van een regisseur, c.q. zaakwaarnemer, die voor de betreffende dakloze inwoner op de bres staat en die de verbinding legt tussen de vraag naar ‘een passende, veilige woonplek’ en ‘passende ondersteuning’. Immers, het ‘ontschotten van beleidsterreinen’ gaat niet vanzelf en vergt kennis van de gemeentelijke structuren en regels van zorgpartijen in combinatie van de problematiek van dakloze inwoners op de gebieden werk en inkomen, schulden en veiligheid. Deze regisseur wordt gestationeerd binnen de lokale situatie en geldt als meldpunt voor inwoners, die dakloos zijn of dreigen te worden. Ook ervaringsdeskundigen worden hier nadrukkelijk bij betrokken. Preventie, vroegsignalering en het organiseren van passende ondersteuning zijn op die manier geborgd.
3. Voeg een serviceparagraaf toe aan het beleidskader, waarin expliciet wordt gemaakt hoe dienstverlening wordt verbeterd. Ongetwijfeld zullen de genoemde organisaties toezeggen samen te werken. Door problemen in hun capaciteit of financiële beschikbaarheid is het altijd mogelijk dat onvoldoende doeltreffend hulp wordt verleend en wonen wordt zeker gesteld. Uit oogpunt van doelmatigheid en ontwikkeling van deskundigheid in het toezicht adviseren wij de 13 gemeenten hierin samen te werken.

4. Is er een projectteam voor de coördinatie van de inrichting van dit beleid?

Analyse

Het beleidskader noemt wel:

- een regionaal coördinator bij gemeente Leiden voor monitoring en rapportages
- bestuurlijke en ambtelijke overleggen,
- subregionale samenwerking,

maar geen dedicated projectteam dat de implementatie van Wonen Eerst, preventie-inzet, ontschotting en woonruimtecoördinatie integraal aanpakt.

De schaal en impact van de koerswijziging vraagt o.i. om meer dan een coördinator; het vraagt om een programmatische aanpak.

Advies

1. Zorg voor goede afstemming en coördinatie. Zoals eerder aangegeven denk aan:
 - realisatie van Wonen Eerst (inclusief wooncomplexen, contingent-afspraken etc.),
 - monitoring en data,
 - uitvoering van preventieopgaven,
 - afstemming en vergelijkbare van dienstverlening,
 - borging van ontschotting.

Vorkomen van een complex vergadercircuit. Een mogelijkheid is ook dat een data-analist de resultaten verzamelt en interpreteert, dat kan als fundament voor een grondige en structurele evaluatie dienen. In zijn algemeenheid is het beleidskader goed, maar staat of valt bij de organisatorische inrichting en de mate van samenwerking tussen de diverse betrokken organisaties. Voor het behalen van succes adviseren wij vast te leggen wie de regie heeft, wat de voorwaarden zijn voor de data-uitwisseling en hoe de financiële borging is geregeld.

5. Tot slot

Hoe zorgen onze gemeentes er voor dat de burger die dak-of thuisloos wordt niet verloren raakt in de complexiteit van de organisatie?

-In het algemeen zijn wij als adviesraden bezorgd over het ontstaan van een zeer complexe bestuurlijke organisatie, waar daardoor veel geld op gaat aan besturen en overleggen. Geld dat niet ten goede komt aan de cliënten. Wie bewaakt de budgetten, welk percentage gaat naar de organisatie en wat aan de werkelijke opvang en zorg?

- De gemeente blijft verantwoordelijk, maar is ook afhankelijk van de regio, hoe slagvaardig kan de gemeente zelf acteren?

- Door de decentralisatie zijn alle gemeentes zelf verantwoordelijk voor hun eigen daklozen, dat gebeurt lokaal, maar men moet wel hetzelfde denken en aanpakken als de regio. Daarnaast heeft men de regio gemeentes nodig voor specifieke opvang en afspraken over beschikbare woonvoorzieningen en zorg. Wat als er zaken misgaan, de complexiteit zorgt ons inziens voor onduidelijkheid.

- Wij adviseren via informatie uit het dashboard frequenter rapportages met gemeentes te bespreken.

- Kunnen de individuele gemeentes voldoende het gevoerde beleid monitoren? Levert de rapportage uit het dashboard voldoende informatie op?
- Kunnen gemeentes met betrekking tot de situaties van arbeidsmigranten onderzoeken of dergelijke werkgevers kunnen worden aangesproken over de kosten die de gemeente maakt om alsnog in passende huisvesting te voorzien.
- Wij adviseren ook in het beleidsplan op te nemen welke maatregelen kunnen worden genomen als de inwoner niet meewerkt aan herstel van zijn bestaanszekerheid: in het bijzonder als ook gezinsleden hierbij betrokken zijn of worden. Te denken valt aan een constructie volgens de OGGZ, waarbij een inwoner die een gevaar is voor anderen of zichzelf via een rechterlijke machtiging kan worden opgenomen in een instelling en/of mee moet werken aan herstel van functioneren en de bestaanszekerheid.
- Kunnen de individuele gemeentes lokaal aanpassingen doen om maatwerk voor burgers te waarborgen?

Wij vragen u de aanbevelingen en geschetste zorgpunten mee te nemen in het overleg met de andere betrokkenen in de regio Holland Rijnland.

Namens

Adviesraad Samenleving Alphen aan den Rijn

Ingrid van Herk

Adviesraad Sociaal Domein Kaag en Braassem

Daniëlle van Scheppingen

Adviesraad Sociaal Domein Nieuwkoop

Jon Derksen